

Nádas Sándor

Újságpapírba csomagolva

Nyerges András: Mimikrik évada avagy katyvasz minden mennyiségben

Nyerges András mindig ki tud találni valamit, amivel meglepheti olvasóit. Ezúttal azt találta ki, hogy egyesíti azt a két műfajt, melyet az utóbbi években (mondhatunk már évtizedeket is) legszorgalmasabban gyakorolt: a regényírást meg a sajtódokumentumok felkutatását és értelmező összerendezését. Így született meg a Mimikrik évada, mely voltaképpen egy önéletrajzi regény, (jobbára) újságcikk-részletekkel elbeszélve. Egy valódi katyvasz, amiből mégis pompásan kirajzolódik egy (egy? legalább három, de inkább négy!) korszak jellegzetes, de vállaltan szubjektív képe.

Nyerges András rendíthetetlenül hisz a tényeknek, pontosabban hisz abban, hogy a tények önmagukért beszélnek: ha meg akarjuk tudni például, hogy Túró Rudi (elnézést, Thurró Rezső) nyilas költő volt-e vagy sem, nem kell mást tennünk, mint fellapozni a korabeli sajtótermékeket, és máris előttünk van az eredmény. A szerző gyakran tapasztalhatta ugyan, hogy az élet ezeken a tájakon ennél mindig bonyolultabb, de ez nem szegte kedvét – minek következtében mára az egyik legismertebb sajtótörténésszé küzdötte fel (le) magát. (Ne feledjük, költőként indult.) Persze, ő nem monográfiákat ír, hanem színrebontásokat meg efféléket, de attól még nem fér hozzá kétség, hogy a huszadik századi magyar sajtónak nincs nála elhivatottabb búvára. Elég régóta ez a búvárkodás teszi ki munkásságának egyik legfontosabb részét.

Most tehát az történt, hogy a költő megajándékozta magát ezzel a sajátos önéletrajzzal, melyben 1940-től 1970-ig követi nyomon az eseményeket, válogatott újságcikk-részletek, valamint hozzájuk fűzött kommentárok segítségével. Csak a gyengébbek kedvéért jegyezzük meg – bár ilyenek nem lelhetőek föl olvasóink között –hogy a szerző 1940. január 3-án született, a műben tehát harminc éves koráig kíséri nyomon a maga (és kortársai) nyomtatott nyomát. Bár hihetetlenül széles apparátust mozgat (csaknem százötven sajtótermékből kapunk szemelvényeket),

arra kísérletet sem tesz, hogy történelmet írjon. Ahhoz, hogy megtudjuk, mikor lépett hadba Magyarország, vagy mi történt ötvenhat októberében, esetleg hatvannyolc augusztusában, nem nyújt elég támpontot a Mimikrik évada. Ahhoz históriai munkákat kell lapozgatnunk, de a legjobb, ha mi is végigéltük mindazt, amiről itt szó van. (Nincs.) Bizonyos értelemben nemzedéki regény a Mimikrik évada, minden finomságát, utalását, sejtetését, rímét igazán csak a nyolcvanévesek értik (nincs ezzel mit kezdeni, bizonyos értelemben minden munka nemzedéki, s van egy keskeny olvasói rétege, mely igazán közel kerülhet hozzá: a Wertherből éppúgy nem értünk már sok mindent, mint a Balzac regényfolyamából, Dantét meg már a kortársai se értették, csak magyarázták), de azért nekünk, előbb-utóbb nyolcvan éveseknek is marad benne elég élveznivaló. A könyv nagyobb része ugyan vendégszövegekből áll össze (aki ennél is posztmodernebb, annak jövök egy sörrel), a mű mégis egy ifjú eszmélésének, világra csodálkozásának, illúzióvesztésének és férfivá érésének krónikája, januári újságcikk-részletekben elbeszélve. (Merthogy, ha eddig nem mondtuk volna, a sorakozó éveket mindig csak a januári írások mutatják be, jellemzik, afféle születés(hó)napi köszöntőkként, így is aláhúzva a vállalt szubjektivitást.) Történelem alulnézetből, mondhatnánk a ládagyári riportkönyv címét kölcsönözve, mely ezúttal nemcsak arra kíván utalni, hogy aki negyventől hetvenig a történelmet nézi, gyermek majd fiatalember, hanem arra is – sőt, főleg arra – hogy ezúttal nem a vezércikkek világa kap főszerepet, hanem a hétköznapok gondjai, így aztán jóval több az apróhirdetés meg a bűnügyi tudósítás-részlet, mint az országos gondokat taglaló dolgozat.

Nyerges Andrásnak és kortársainak igazán kijutott a jóból, háborúban születtek, hidegháborúban cseperedtek, forradalomban ifjultak, tabusított történelemmel kipárnázott konszolidációban váltak férfivá, hogy a későbbi kanyarokról már ne is beszéljünk. Ezért van folyton aha-élményük, ezért gondolják úgy, hogy mindazt, ami éppen történik velük, így-vagy úgy átélték már egyszer. Hogy láttak már karón varjút. A Mimikrik évada tudatosan játszik rá erre a közös élményre, s mindegyre összekacsint olvasójával: ugye, ismerős a nóta, cimbora.

De azért az is kiderül ebből a kötetből, hogy hiába tett meg Nyerges András alkotóként is, gondolkodóként is nagy utat az elmúlt évtizedekben, ifjúkori értékeihez igyekszik ma is hűséges maradni. Nem viseli el az igazságtalanságot, a hazugságot, a sumákolást, a horváthbéláskodást. Engem e tekintetben már régóta Sinkó Ervinre emlékeztet, aki megrázó erejű művekben búcsúzott el messianisztikus kommunizmus-hitétől,

mindenkinél pontosabban mutatva be, mivé lett az eszme a gyakorlatban, de a lelke mélyén ugyanolyan naiv maradt, mint tizenkilenc előtt volt.

Megmosolyogtatóan de irigylésre méltóan.

Nyerges András: Mimikrik évada avagy katyvasz minden mennyiségben
Kronosz Kiadó, 2021.